

Kriminaliteta in varnost

Janez Pečar*

Fato prudentia maior

Previdnost je močnejša od usode

Varnost je »stanje« na prav določenih področjih človekovega življenja, ki je pod močnimi čustvenimi vplivi tudi zaradi nevarnosti kriminala in druge deviantnosti. Družbenogospodarske, socialne in druge razmere na Slovenskem v zvezi z zmedami na področju vrednot in morale ter v zvezi s preporezdeljevanjem moči, ne nazadnje tudi zaradi bogatenja, delujejo v varnostnem smislu na razraščanje in poglobljanje državne kontrolizacije. V njej med posameznimi mehanizmi ni sodelovanja in ne ustrezne kriminalne politike, kljub novemu kazenskemu pravu, reformi sodstva in nekaterim novim kontrolizmom. Državno odzivanje na deviantnost še nima poslušna za zatiranje deviacij s sodelovanjem javnosti, četudi pravnoformalno dopušča možnosti državljskega samoorganiziranja. Dosti bolj se opira na državni normativizem, ki lahko pelje v centralizem in etatizem. Vse kaže, da namerava slovenska država trenutno monopolizirati varnostno problematiko in v celoti sprejeti odgovornost zanjo. Četudi dopušča nedržavno varstvo in različne oblike samovarovanja, pa po drugi strani vendarle ne stori ničesar pomembnega, da bi se odzivali na družbeno realnost z drugačnimi sredstvi in na načine, ki so predvsem odvisni od ljudi samih in so prilagojeni razmeram v skladu z njihovim pojmovanjem varnosti kot določene kakovosti življenja. Ker bosta tako zunanja kot notranja varnost na Slovenskem eno izmed ključnih vprašanj njenega razvoja, se velja z njima ukvarjati dosti bolj zavzeto in predvidevati nevarnosti, tako z državnim kot z ustreznim nedržavnim in pred vsem samoorganiziranim reagiranjem.

Ključne besede: kriminaliteta, nadzorstvo, varnost, država, javnost

UDK 351.74 (497.12)

Sodobne družbe naj bi temeljile in delovale na dobro organiziranem sistemu kriminalne kontrole in vzdrževanju javnega reda in miru.¹ V ta namen uporabljajo različne možnosti odzivanja na deviantnost in amoralnost, pri čemer se ne naslanjajo le na svoje mehanizme, marveč spodbujajo tudi druge oblike državljskega samoorganiziranja in nedržavnih, toda organiziranih nadzorstvenih institucij. Namen celotne zgradbe upravljanja z deviacijami naj bi bil predvsem ovirati njihovo nastajanje, če pa že prihaja do posledic, pa storilce ustrezno obravnavati po pravu s primernim kaznovanjem. Domena države pri upravljanju z deviantnostjo s v tem stoletju počasi pomika tudi k sodelovanju z lokalnimi skupnostmi (vendar še ne pri nas), s katerimi naj bi skupaj razvijali varnostno zavest in varnostno nadzorstvo kot del sodobne splošne kulture in civilizacije, ki postajata vedno bolj ogroženi z deviantnostjo in ljudje preveč odtujeni od države, da bi se skupaj z njo trudili za odpravljanje nevarnosti. Pri tem pa ne gre samo za varnost države kot organizacije ampak tudi za ljudi, vsakega posebej in vseh skupaj.

Danes veliko razpravljamo o varnosti kot določenem stanju, o »biti varen,« »občutku varnosti« ali o razmerah, v katerih bi se vsi »želeli« počutiti »varne«, brez negotovosti in brezskrbne. Zato varnost obravnavamo in dojemamo kot: osebno in individualno, pa skupinsko in kolektivno, zasebno, javno, nacionalno, državno ter mednarodno, pa še pravno in socialno, da ne omenjam posebej požarne, potresne, premoženjske, gospodarske, industrijske in še kakšne, ob absolutni in relativni, minimalni in optimalni varnosti itd. **Varnost je torej pojem za**

določeno področje človekovega življenja in delovanja, razumevanja ter dojemanja tega, kar danes sodi v kakovost življenja, kot potreba in zahteva, ki omogočata in dopuščata vse drugo, kar počenjamo.

Že samo zato »varnosti« ni mogoče istovetiti z mehanizmi za njeno vzdrževanje na posameznih področjih in ne glede na delitve v katerikoli družbeni skupnosti, kjer so zanjo takšne ali drugačne potrebe, odvisne od dinamike družbenih razmerij in pristojnosti regulatornih mehanizmov. Ker je torej »varnost« človekova potreba, marsikdaj pomembnejša kot so vse druge (npr. v vojni), jo velja še posebej problematizirati, predvsem v razmerju s kriminalom, kljub prenekaterim dosežkom in pozitivnim tokovom in procesom, zlasti pri nas. Toda, kriminologija obravnava predvsem »temne plati« družbe in zato tudi tale sestavek ne odstopa od njene naravnosti.

1. Družbenogospodarske in socialne razmere

Z osamosvojitvijo - sicer polagoma - pa vendarle, prehajamo tudi v nov družbenopolitični sistem, zoper katerega so bile v prejšnjem zastavljene vse sile in sredstva, da se ne bi restavriral niti v mišljenju ljudi, kaj šele v družbeni dejanskosti. Sprememba družbenopolitične ureditve, ki ima za posledico predvsem drugačen način proizvodnih odnosov z različnimi nosilci političnih interesov, celo s konfliktnimi predstavami, kako razvijati slovensko družbo in kako razvijati slovensko dejanskost, z bolj ali manj meglenimi stališči in nedoločenimi cilji,² pa

* Janez Pečar, diplomirani pravnik, doktor znanosti, redni profesor za kriminologijo, 61000 Ljubljana, Rozmanova 2

¹ Findlay/Zvekić, s. 11

² Na to kaže dejstvo, da nimamo ne koncepta zunanje politike in ne koherentne zasnove nacionalne varnosti, ne ustrezne notranje niti ne kriminalne politike

prinaša tudi drugačne, ne le raznovrstne politične in gospodarske ampak tudi moralne, narodnostne in druge poglede. Zato moramo priznati, če hočemo ali ne, da **nismo integrirana družba**.

Za neintegrirano družbo³ je značilno, da je difrencirana in zapletena, da v njej delujejo različne podkulture, različni narodnostni vidiki, v njej prevladuje nekakšen križarski duh, ki poudarja razsulo institucij. Sprejemanje predpisov je brez skupnega kulturnega imenovalca, zaradi česar se bije nenehna vojna med strankami, še posebej pa v parlamentu med »pozicijo« in »opozicijo«, kar se prenaša tudi navzdol. Sankcije, četudi so pravnoformalno na splošno mile, so na moralnem področju nedejavne in nimajo vpliva in to toliko manj, kolikor bolj vztrajamo pri soglasju o njih. Institucije ideološkega aparata države kot so šola, cerkev, sredstva javnega mnenja itd. so torišča nasprotujočih si ideologij. Religije postajajo oblast, ali se potegujejo za oblast, hkrati ko si posamezne celo prilaščajo vloge, ki jim ne gre, ne po ustavi ne po njihovih temeljnih namenih. Strpnosti ni in ne razvite politične kulture. Pojavlja se revanšizem, zahteva se odgovornost za ravnanje in ukrepanje, ki je bilo v svojem času povsem legitimno in legalno. Prihaja do »lustracijskih« določb v posameznih predpisih, ali vsaj do poskusov njihovega sankcioniranja. Razvija se polarizacija stališč in mnenj in zgražanje nad početjem nasprotnih strani, ki gre tako daleč, da spreminjajo celo zgodovino, splošno priznane vrednote iz druge svetovne vojne pa postajajo svoje nasprotje in se narodnoosvobodilni boj vrednoti kot državljanska vojna, v kateri so heroji tisti, ki naj bi bili kolaboranti in izdajalci.

Skratka, poleg **zmede o vrednotah in sprememb v morali** se s procesi lastninjenja in privatizacije, denacionalizacije in z drugimi ukrepi za prehod iz preteklega družbenopolitičnega sistema v drugi - torej v nekakšen zgodnji kapitalizem, v tej tranziciji razslojuje tudi slovenska družba. Nekateri postajajo neupravičeno bogati, drugi - večina - pa še bolj revni, kolikor ne brezposelni, živijo ob podpori, ponižani in osramočeni, razočarani in z občutki okradenosti, ker jim je morda preteklost obetala več kot jim daje sedanost. Četudi so se potegovali zanjo, niso vedeli, kaj jih čaka. S porazdeljevanjem bogastva na način kakršen je, **prihaja tudi do drugačne porazdelitve moči** in politične stranke tekmujejo med seboj, kaj bodo obvladovale in kako bodo pridobivale ljudi, da bi se obdržale na oblasti.

Hkrati pa je državna organizacija čedalje dražja. **Krepijo se mehanizmi nadzorstva**. Posamezne afere, marsikdaj tudi senzacionalistično predimenzioni-

rane, ustvarjajo nezadovoljstvo, ki še bolj pogloblja anomičnost in socialno dezorganizacijo slovenske družbe, ki že zaradi nekaterih gospodarskih, političnih in meddržavnih tokov in procesov nista majhni. Od tod spet nastajanje nekaterih drugačnih in različnih vizij in njihovih vrednot, četudi močno spolitiziranih, nove družbene delitve po politični pripadnosti in nove kršitve - če ne subkulturne pa nasprotno-kulturne, ki razrešujejo svojo soodvisnost s konflikti ali celo ustvarjanjem kriz.

Z novo državo smo prišli tudi v obdobje ne le posameznih pravnih, ampak tudi političnoteoričnih praznin in povsem pragmatičnega reševanja prenekaterih vprašanj. Zato se dogaja, da se mora pravosodje braniti pred pritiski oblasti, ki mu ne priznava avtonomnosti (kot tretji veji oblasti), hkrati ko kaže svojo nemoč (ELAN, HIT, Slovin, CATCH the CASH, sistemsko goljufanje pri davkih, slab nadzor nad privatizacijo, revizijske težave, stečaji itd.). **Razvija se neproduktivno tekmovanje med mehanizmi nadzorstva** ali celo nasprotovanje med seboj. Nekateri dogodki in ljudi opredeljujejo in stigmatizirajo že vnaprej, še preden so zadeve preiskane. Posamezne službe ali dejavnosti zlorablajo za medsebojno politično obračunavanje, medtem ko marsikatero razčiščevanje poteka predvsem v prazno ali docela nesmiselno. Največkrat se ne ugotovi, kaj je v ozadju. Mehanizmi nadzorstva se pretežno ukvarjajo z malimi ljudmi in v glavnem z »vidnimi« zadevami, kar je glavno in najbolj pomembno ter nevarno, pa ostaja pretežno prikrito. Hkrati ugotavljamo, da pravosodje potrebuje nove sodnike, izkušeni odhajajo drugam, tisti, ki ostanejo pa delujejo v neustreznih delovnih razmerah.⁴

Veliko ljudi se čuti tudi odrinjene ali pa so nezainteresirani oziroma pasivni. Za strukturne probleme se ne zanimajo, ker morajo reševati svoje individualne težave, predvsem zaradi preživetja. To pa je seveda razlog za nastajanje različnih populističnih gibanj in novih vedenjskih obrazcev, ki ne nazadnje tudi politiko in oblast silijo k povečani produkciji norm.

2. Razvojne tendence kriminalitete in deviantnosti

Zato verjetno slovenski narod nikoli ni bil tako notranje razklan tako kot je sedaj v novi državi. Ker pa ni varen tudi od zunaj, zlasti zaradi zahtev svojih sosed, tudi zaradi obračunavanja s preteklostjo, je še

⁴ Jakopec, M.: Slovenska sodišča delajo v neugodnih razmerah, Delo, 17/11-1994, s. 2

³ Szabo, s. 143

bolj ogrožen, ne nazadnje tudi zaradi **svoje majhnosti, ki gotovo ni prednost**, ne v gospodarskem ne v mednarodnem, in še v kakšnem drugem smislu.

Majhnost predvsem ni prednost v pomenu spoznanja, da »kriminal ne pozna meja« in ob napovedovanju njegovega razvoja v bližnji prihodnosti, s katero se bo treba spopadati. Če smo bili doslej, tudi kot del nekdanje Jugoslavije, v varnostnem smislu dokaj brezskrbni, in če smo se šteli med najbolj varne države v Evropi, postaja položaj v zadnjem času docela drugačen in mu vojna v bližini gotovo daje ustrezen prizvok nevarnosti in negotovosti.

Trenutno smo še vedno dokaj »mirna« dežela, kolikor gre za konvencionalni kriminal, vključno z nasiljem in terorizmom ter pojavi, ki po svetu naraščajo, s sovraštvom do drugačnih in različnih. Toda **deviacij in nevarnosti nikoli ne gre meriti z uradnimi (kriminalnimi) statistikami**, zlasti pa ne glede novega kriminala, ki obstaja večinoma prikrit in izhaja iz slovenskih gospodarskih sprememb in tranzicije. Zato se bo tudi »naš« kriminal bistveno spremenil, čeprav bo tradicionalna deviantnost še vedno ostala najbolj vidna, toda za slovenske razmere gotovo ni ključna. Za nas je najbolj bistveno tisto, kar izhaja iz tranzicije in se **navezuje na družbene reforme pri lastninjenju in preporazdeljevanju moči v slovenski družbi** ter hlastanju za materialnimi dobrinami tistih skupin, ki to zmorejo po svojem družbenem statusu. Le-ti pa bodo »zglede« drugim, ki jim bodo sledili na nelegitimni način in z nedovoljenimi sredstvi, neredko tudi s konvencionalnokriminalnimi posegi in intervencijami. Zato tudi ni pričakovati upadanja klasičnega, premoženjskega, nasilniškega in spolnega kriminala, hkrati ko bodo nastajale vedno nove pojavne oblike odklon-skosti.

Ključno pa bo tisto, kar bo nastalo s transformacijami v drugačno družbo, ob tujem kapitalu na Slovenskem, z lastništvom tujcev, z vključevanjem v mednarodne gospodarske tokove in organizacije, z organiziranim kriminalom kot gospodarskoposlovno dejavnostjo in sploh s takim gospodarskim delovanjem, ki bo pogojevalo organiziranje gospodarskega kriminala, v katerem bodo dejavne cele strukture in kar bo peljajo v strukturalno kriminaliteto velikih razsežnosti. Kako neproduktivno se je ukvarjati s tovrstno deviantnostjo je z vso prepričljivostjo pokazala nedavna slovenska kriminalna kazuistika. Zato bomo imeli pravi »kriminal zoper kapitalizem«, ki temelji na poslovnosti, soudeležbi podzemlja in oblasti, na znanju prava in ekonomike in na sodelovanju s politiko. Na začetku te poti smo že sedaj, čeprav si jo lahko različno razlagamo in tudi čustveno pojasnjujemo, ne nazadnje

tudi s pojmovanjem nečesa, kar je koristno za državo in z delitvijo na tisto, kar se odvija mimo nje in zanjo.

Z zasebnim lastništvom večine kapitala in s **tujim delničarstvom v njem pa hkrati začenjamo zgubljeni** tudi svojo nacionalno suverenost in s tem **svojo varnost**. Varnost države ni le v varovanju meja in v skrbi za državo od zunaj, prav tako je nevarno tisto, kar nas ogroža od znotraj z najrazličnejšimi deviacijami, nezakolitostmi, amoralnostjo in drugimi pojavi, ki zadevajo poštenost, enakost in pravičnost. Fenomenologija tega pa je brezmejno inovativna. Njeno nevarnost označujejo organiziranost, mednarodnost in poklicnost v kriminalu kot dejavnost, ki ustvarja dobiček. In ker bomo ostali majhni, bomo postali tržišče mednarodnega organiziranega kriminala, ki bo zlorabljal naše notranje priloznosti, od sklepanja škodljivih pogodb, korumpiranega licitiranja, fiktivnega ali opranega denarja, prek zlorabljanja kreditov, do sumljivega investiranja in vpeljevanja umazane industrije ter odtekanja domačega kapitala v tujino, vključno z izkoriščanjem naše delovne sile itd. Ne gre prezreti tudi tujih obveščevalnih služb in dejavnosti, ki izrabljajo vsako našo neprevidnost z vsem tistim, kar ogroža našo notranjo varnost.

Ob gospodarskoposlovnem velja omeniti še docela konvencionalni organizirani kriminal, predvsem kriminal mafijskega tipa, ustanovljenega za nedovoljeni promet z najrazličnejšimi stvarmi - od orožja, vozil, mamil do tihotapljenja radioaktivnih snovi, prek korumpiranja političnih, gospodarskih in drugih dejavnikov. Zaradi naivnosti in »otročjih boleznih države« ter brezskrbne »odprtosti«, ponujamo najrazličnejše možnosti za zlorabljanje, »priloznosti«, ki jih ponujamo tako zakonito kot ilegalno. S tem pa **bo slovenska družba čedalje bolj ranljiva** in se bo srečevala ne le z individualno, ampak predvsem s terciarno in sekundarno viktimizacijo, s katerima se je pravnoformalno težko ali celo nemogoče spoprijemati.

Z (ne)varnostjo, tudi zaradi kriminala, ki ga je treba začeti skrbno proučevati in prepoznavati, se moramo začeti pravočasno bojevati.

3. Vzdrževanje varnosti

V sleherni sodobni družbi z normalnim razvojem in seveda predvsem v miru, je kriminal najbolj ogrožujoč dejavnik,⁵ ne le za varnost sploh ampak

⁵ Košir, D.: Kriminal v Rusiji, Delo, 18/11-1994, s. 11. V tem članku je zapisano, da je ruski notranji minister Jerin izjavil »da se je kriminal v Rusiji tako razpasel, da dobesedno ogroža državno varnost«

tudi za moralo. Kajti kriminal ne ogroža samo javnega reda in miru, marveč se nanj navezujejo najrazličnejše težave, s katerimi se morata spoprijemati tako država kot posameznik. Zato »**upravljanje**« s kriminalom izredno veliko stane in je njegova škodljivost praktično neprecenljiva, posebej zaradi tega, ker ni le gmotna, ampak tudi psihična, moralna in še kakšna. Toda, ta okoliščina ima tudi pozitivno funkcijo, ki jo znani kriminologi poudarjajo že od Marxa dalje. Po njih kriminal ohranja budnost in zaposluje v družbeni delitvi dela izredno veliko ljudi, hkrati ko njegova nevarnost vpliva še posebej na inventivnost in ustvarjalnost, ki sta pomembni tudi za varovanje pred njim.

Obstoj kriminalitete v znatnem obsegu določa ne le organizacijo in delovanje države, zlasti v nadzorstvenem smislu, marveč še posebej deluje na postopke z njim in z njegovimi nosilci ter na **dojemanje nevarnosti** sploh, ki se (po svetu in tudi pri nas ne ostajamo imuni) izraža v strahu pred kriminalom, v bojazni pred tujci in v ksenofobiji.

S sistemskimi interakcijami različnih, predvsem pa regulatornih in uravnalnih mehanizmov se država odziva na nevarnost, ki prihaja s kriminalom, odvisno seveda od njegove vidnosti ter porazdeljenosti v prostoru in socialnih slojih. Ker pa je nadzorljivost socialnih slojev zelo različna in so pod nadzorstvenih udarom predvsem spodnji, ne pa srednji in zlasti ne višji sloji, se izkrivlja resnična podoba nevarnosti pred kriminalom. Zato so kriminalne statistike takšne, kakršne so. Nikoli ne kažejo tistega, kar se dejansko dogaja. Od tod teorije o: kriminalu belega ovratnika, strukturni deviantnosti, kriminaliteti spoštljivih, nedosegljivih itd. in zlasti tudi radikalna kriminologija, pa interakcionistična teorija v kriminologiji, strukturalni funkcionalizem in še kaj, tja do levega realizma, kar vse izraža stanje in stopnjo vednosti o deviantnem svetu.

Današnji svet z **državno represijo** zoper nevarnost, ki jo predstavlja kriminal, **morda vendarle vzdržuje** določeno **ravnovesje** med resničnostjo in stanjem, kakršnega poznamo. Toda, če je že tisto, kar je »poznano«, zaskrbljujoče, kakšna je potem šele resničnost, s katero se od časa do časa ukvarja le kaka raziskovalna radovednost, ki pa nikjer nima nobene vpliva na kriminalno politiko. Le-ta je večinoma »pastorek« vsemu ostalemu, kar se tako ali drugače povezuje z družbenim reagiranjem zoper odklonkost. Tudi **kazenska zakonodaja** večinoma ne izhaja iz prav določenega koncepta **kriminalne politike**, ampak narobe, kaznovalno pravo usmerja in določa **posamezne plati »kriminalne politike«**, v kateri je toliko pogledov nanjo, kolikor je dejavnikov, ki se kakorkoli in v katerikoli družbi z njo srečujejo.

To pa gotovo ni v korist boju z deviantnostjo in bolj ko je ta boj razdeljen in različen, bolj je drag in neuspešen.

Zato je vzdrževanje varnosti pred kriminalom izredno razkošno ter drago podjetje, hkrati ko je njegov »cost/benefit« popolnoma neznan. Ob tem, da je uspešnost zatiranja deviacij nezadovoljiva, pa država ustvarja ali razširja in opremlja različne, bodisi stare bodisi nove kontrolizme, ki jih je čedalje več. In več ko jih je, večja so pričakovanja in toliko več razočaranja prinašajo, ker ne zadovoljujejo upov, ki jih vzbujajo s svojim obstojem. Še več. Sami ustvarjajo najrazličnejše kršitve in nezakonitosti.

Toda, pri tem moramo upoštevati še to, **da je v vsaki sodobni demokratični in pluralistični družbi neprimerljivo več tistih, ki jih država ni uspela prijeti in obravnavati** zaradi njihove deviantnosti, **kot je onih, ki menijo, da je s svojimi nadzorstvenimi mehanizmi kršila njihove človekove pravice in državljanske svoboščine**. Toda, to nikogar ne boli in ne skrbi. Kot »noj, ki tišči glavo v pesek« ob nevarnosti, se tudi človeštvo ne ukvarja s tistim, kar je prikrito, le »znano« nam dela preglavice, celo tako, da ustanavljamo nove mehanizme za varstvo pred kršitvami nadzorstvenih mehanizmov oziroma države sploh. Od tod seveda vprašanje, kdaj bo vendarle prišlo do nekega ravnotežja in kaj ter kako delati, da se bo to sploh zgodilo.

Na Slovenskem krepimo in centraliziramo državo skupaj z njenim nadzorstvom. Ključno, kar se nam torej kaže, je: **represija na obzorju**. Vanjo je vložena pretežna količina denarja, ki ga dajemo za vzdrževanje varnosti. Trihotomija prevencije: primarna, sekundarna in terciarna, nam ne dela preglavic. Obravnavanje posameznega devianta je verjetno in pretežno edina dejavnost, s katero se lahko pohvalimo, čeprav je pri prometni varnosti in pri delu z mladoletniki vendarle marsikaj storjenega tudi v preprečevalnem smislu. Na splošno pa smo še daleč od tega, da bi si prizadevali za nekakšno **enakomerno rabo represije in prevencije** v slovenski družbi na kriminalnopolitičnem in varnostnem področju.

4. Normativizem in voluntarizem

Kot nova in samostojna država se moramo opremiti z različnimi predpisi o svojem obstoju, delovanju in razvoju. S »pravno državo«, kakršna naj bi bili, je mogoče pričakovati tudi pravičnost, večjo enakost in boljše zakonitost, obenem ko je treba »svobodo« omejevati s pravnimi pravili. Toda, ali je mogoče imeti več svobode ob najrazličnejših regulacijah, ki jo ne le omejujejo, ampak že po teoriji

družbenega interakcionizma v kriminologiji, vplivajo tudi na naraščanje deviacij. Kajti, več predpisov ustvarja več kršitev in več kršitev zahteva več kontrolnih mehanizmov, kar se pri nas res dogaja. V zadnjih letih je v Sloveniji ustanovljenih nekaj novih kontrolnih mehanizmov, ki jih prej ni bilo. Res pa je, da jih imajo v vseh večjih družbah, predvsem na Zahodu, ki ga posnemamo, če le moremo, zlasti v »kontrolizaciji«, ne glede na to, ali je potrebna ali ne. Toda, **»pravna država« se ne potrjuje le z večjo količino norm, niti ne z velikim številom kontrolizmov.** Smisel »pravne države« je v kakovosti uslug, ki jih nudi državljanom in predvsem v varstvu pred njo samo, ne pa v količini intervencij, pa če so še tako dobro regulirane in razmejevane.

Za obseg normativizma, ki zaradi procesov našega razvoja ni in še kmalu ne bo končan, je gotovo opravičljivo stanje po razdružitvi z nekdanjo Jugoslavijo. Zato tudi glede varnosti ni bilo mogoče ravnati drugače. Toda, če bomo pri vzdrževanju varnosti ostali samo na regulacijah in se v zatiranju in omejevanju deviacij ne bomo naslanjali še na neformalnonadzorstvene mehanizme in na druge, predvsem nedržavne, toda kakorkoli institucionalizirane organizme, bomo postajali čedalje bolj totalitarna družba, kljub strankarskopoličnemu pluralizmu in domnevni demokratični državi.

Pretirani normativizem s svojimi radikalizmi v predpisanih marsičesa, kar je sicer lahko običaj, morala, navada in podobno vedenjsko pravilo, nujno **pelje v centralizem, etatizacijo** in procese, ki so lahko koristni samo pri kakem posameznem vprašanju in še to le za določen čas ali zaradi prav določenih razmer. Da je to že prešlo na nezanimljivo raven, dokazujejo v naših razmerah celo politične stranke, ki se ustanovljajo zaradi »regionalizacije« Slovenije in za vzpostavljanje »dežel« z ustrezno avtonomnostjo. Kakorkoli se to za malo državo zdi smešno, pa je vendarle odgovor na stanje, ki tudi za »kriminalno politiko« v prihodnosti ne kaže pričakovanega »pluralizma« pri inovativnosti države. Država sama, pa tudi v upravljanju s kriminalom, doslej še ni bila nikjer posebno gospodarna in optimalna. Res pa je, da je kriminal čedalje težji in nevarnejši, kar se kaže v njegovih oblikah in ustvarjalnosti predvsem na gospodarskoposlovnem, organiziranem, mednarodnem in nadnacionalnem področju.

To pa pomeni, da se s kriminalom ne bi smeli ukvarjati izključno profesionalizirano in specializirano, z državo in njenimi meha nizmi in samo na podlagi prava, marveč bi se morali spet začeti **zatekati k sodelovanju različnih interesnih skupin in z različni mi možnostmi samovarovalnega delovanja ljudi**, zlasti v naši novi »lokalni samoupravi«. Pro-

fesionalizacija in specializacija se morata razvijati v državnih kontrolnih mehanizmih do odličnosti, toda že zdaj ne bi smeli prezreti »participacije« javnosti v izvrševanju kakršnihkoli nalog kriminalne politike, pri kateri je mogoče pričakovati določene prednosti in koristi. Ker pa je »service delivery«,⁶ ki ga država opravlja na kontrolnem področju, lahko omejevan z nešteti okoliščinami, ki se čestokrat razlagajo kot kritičnost in pritožbe zoper policijo, pravosodje, inšpekcije in sploh nadzorstvo, mora tudi naša mlada država začeti **podpirati interese po samovarovalnem delovanju**, po preprečevalnem ukvarjanju, po tovrstnem povezovanju in samoorganiziranju. Toda z občinskimi »redarskimi« službami ni pričakovati, da bi dosegli posebne koristi na lokalnem področju omejevanja deviantnosti. Če bo naša država ostala »state centered« in bo zanemarjala »client focus« delovanje, bosta učinkovitost boja s kriminalom in s tem notranja varnost ostali na nizki ravni in brez podpore javnosti. Pomoč javnosti in njeno sodelovanje pa potrebuje vsaka sodobna policija, ki je povrh v svojem »slovesu« vedno ogrožena zaradi neuspešnosti pri razkrivanju deviacij, predvsem tistih, ki so najbolj nedosegljive in ki jih ne more obsegati s svojo fizično navzočnostjo, marveč predvsem s podatki od ljudi, zlasti iz okolja, kjer se kaj dogaja.

Od **toč potreba po voluntarizmu in celo vigilantizmu v kriminalni politiki**, toda ne strankarskopolično navdihovanima in motiviranima, ampak predvsem prežetima s strokovnostjo in razgledanostjo in ob podpori državnih kontrolizmov, vključno z njihovo inventivnostjo ter ustvarjalnostjo.

5. Varnost v demokraciji in političnem pluralizmu

Za razmišljanje o povezavi med varnostjo in političnim pluralizmom, je pomembno vprašanje, **ali je varnost sploh funkcija družbenopolitične ureditve** in ali je družbenopolitična ureditev v kakršnikoli zvezi s stopnjo nevarnosti kriminalitete, še posebej, če se spomnimo na izrek Lacassagne-a, po katerem »ima vsaka družba takšno kriminaliteto, kakršno si zasluži«. Odgovor na zastavljeni vprašanji je zelo zamotan, zlasti zaradi nespoznavnih ali zelo slabo dojemljivih parametrov v ta namen. Toda danes lahko ugotavljamo, da imajo, vsaj domnevno, vse najbolj demokratične in pluralne družbe največ kriminalitete, ki je moteča za njihove države in njihovo nadzorstvo izgublja boj s kriminalom. Toda, **ne glede na stopnjo kriminalitete v »demokraciji«, se**

⁶ Findlay/Zvekić, s. 260

postavljajo čedalje strožja merila za njeno obravnavanje in predvsem procesiranje, tako da se marsikje sprašujejo, kako daleč je sploh mogoče dopuščati razkorak med nevarnostjo in zvižanostjo ter koristljubnostjo kriminalnega sveta in omejenimi nadzorstvenimi posegi za njegovo razkrivanje in represiranje.

To je gotovo vprašanje, ki vznemirja sodobni svet. Ta pa je čedalje bolj obremenjen s kriminalom, ne le s konvencionalnim, povezanim s trgovino z orožjem in mamili, ampak predvsem z gospodarskoposlovnim, nadnacionalnim in nasploh takšnim, ki mu je pridobitništvo z visokimi dobički ključna motivacija za organiziranost in delovanje.

Nevarnost sodobnega kriminala je torej predvsem v organiziranosti, mednarodnosti in poklicnosti. Ker je dobičkanosno naravnani, ne pozna ovir. Gre tja, kjer se mu obeta zaslužek, ki je neobdavčen. S tistim, kar bi mu bilo treba dati državi, če naj bi bil legalna gospodarskoposlovna dejavnost, **lahko korumpira politiko, državne organe in nadzorstvo**, ali investira oprani denar v legitimne dejavnosti, ali pa za varnost svojega poslovanja.

Da sta demokracija in politični pluralizem ugodnejša tudi za kriminal, je torej skoraj na dlani, kajti totalitarizem nikoli ne dopušča takšne svobode kot demokracija, ki kriminalu omogoča tudi svobodo delovanja. Zato v demokraciji ni le več svobode, ampak tudi več možnosti za njeno zlorabljanje, ne nazadnje tudi za kriminal kot podjetništvo. In sodobni organizirani kriminal nasploh deluje kot podjetništvo.

Država kot birokratska organizacija s svojim nadzorstvom pa je prav v demokraciji dokaj etabliрана. Tudi **mehanizmom nadzorstva dopušča relativno malo svobode**. V glavnem je vse določeno, urejeno in razmejeno, kar je seveda pravilno. Kajti demokracija in pluralizem ne smeta in ne moreta dopuščati samovolje, neustreznega delovanja, kršitev in dojemanja reda, odvisno od posameznega položaja ali kateregakoli nosilca oblasti in moči. Vse mora biti predpisano in sankcionirano. Tudi v okviru formalno določenega ukrepanja zoper kriminaliteto je vse manj diskrecije in možnosti selektivnega delovanja.

Zato je danes v sodobnem demokratičnem in pluralnem svetu mogoče ugotoviti predvsem naslednje. Kriminal, ne le konvencionalni, ampak tudi organizirani ter nadnacionalni, narašča in povsod si ga prizadevajo čim bolj omejiti, če ga že ne morejo upravljati. Toda upravljanje s kriminalom (ali zgolj obravnavanje in procesiranje) se čedalje bolj omejuje v skrbi, da nadzorstveni mehanizmi ne bi **imeli preveč svobode delovanja in da ljudem ne bi kršili človekovih pravic in državljskih svoboščin**.

Če to spoznanje relativiziramo z željo po večji »varnosti«, se nam ob tem samo od sebe ponudi vprašanje, **ali sploh želimo varnost in kakšno varnost sploh hočemo v razmerju s kriminalom v katerikoli sodobni družbi**, ki se šteje za svobodno in demokratično? Ali ni kriminal najbolj ogrožujoča nevarnost za to svobodo, še posebno, ker ostaja čedalje bolj prikrit, nedosegljiv in neprijemljiv ter zato ne le neviden, ampak tudi pretežno neprocesiran. Še več. Večino njegove škode (zlasti pri nas) utrpijo »nekrive« žrtve. Pri konvencionalnem kriminalu večinoma neposredno, pri večini nekonvencionalnega pa posredno, bodisi s sekundarno bodisi s terciarno viktimizacijo - kakršnikoli bi že bili.

In kolikor pri tem našo »varnost« ogroža predvsem kriminal, bi se lahko vprašali, **kakšno stopnjo varnosti si lahko privoščimo ob prav določenem kriminalu ali, koliko kriminala in kakšnega lahko še imamo ob prav določeni stopnji varnosti**. Brez kriminalnopolitičnega koncepta in ob razparceliranem delovanju (našega) nadzorstva ni mogoče odgovoriti na ti vprašanji. Toda, nista brez pomena, kajti kriminal je največja grožnja svobodi in demokraciji, kolikor gre za normalno sodobno družbo, ne glede na to, kakšna je njena sestava. Vprašanje je le, kako naj vpliva na stopnjo kriminalitete?

6. Državna monopolizacija varnostne problematike

Dosedanje izkušnje odzivanja na kriminaliteto so večinoma pokazale, da med prizadevanji za njeno obvladovanje in stopnjo varnosti družbe ni dokazljive zveze. Ali bolje rečeno, karkoli počenjamo, da bi ga bilo manj, ali da bi bil drugačen kot je, ni dosti povezano z dejanskostjo. Tam, kjer dajejo največ za njegovo zadrževanje in omejevanje, tam je najbolj nevaren in neobvladljiv (ZDA). In če so klasiki marksizma pričakovali, da bo »odmri« z drugačno družbenopolitično ureditvijo, v kateri so sami živeli, so se zmotili. **Kriminalitete ni mogoče odpraviti, kaj šele uničiti**. Zato se je treba sprijazniti z mnenjem Durkheima in prenekaterih drugih, da je kriminal normalen pojav.

Ne spremembe razredne sestave družbe, ne kriminalna prevencija, ne socialna, kulturna in vzgojna prizadevanja, ne represija s kaznovanostjo itd. ne dajajo zanesljivega upanja na izboljšanje stanja. Prav tako tudi ne človekoljubnost, usmiljenje, permisivnost in vse ostalo, s čimer sta si znanost in človeštvo prizadevala, da bi globalno vplivala na stanje deviantnosti, tako pri odraslih kot pri mladih, ženskah in moških, predvsem pa v razvitem svetu.

Le v najmanj razvitih deželah je mogoče ugotoviti nizko stopnjo kriminalitete, toda čim se začnejo družbe industrializirati, urbanizirati in sprejemati navade in zahteve vedenjskih vzorcev zahodnega sveta, se začne kriminal tudi tam razraščati veliko hitreje in to kolikor bolj sprejemajo življenje, ki ga dotlej niso bili vajeni.

Če je torej v kakršnikoli prizadevanjih mogoče upati na individualne uspehe, kar seveda nikoli ne gre pozabiti, v celokupnem pomenu obvladovanja kriminalitete in poboljševanja njihovih storilcev, človeštvo nikoli doslej ni posebno uspevalo, ne glede na to, kako se je trudilo z deviantnostjo in njenimi storilci. **Še najboljše se je izkazala fizična prevencija pri možnih žrtvah**, in to je v glavnem tisto, kar se je pokazalo kot najbolj zanesljivo. To pa seveda spreminja smer kriminalne politike, še zlasti ob humanizaciji kaznovanja in ob omejevanju moči nadzorstvenih mehanizmov države, kjerkoli po svetu.

Država ima za reagiranje zoper kriminal na voljo predvsem kaznovalno pravo in mehanizme nadzorstva s pooblastili za delovanje. Na nenormativnem področju lahko izvaja poljubne zadeve v dobri veri, da so primerne za omejevanje deviacij, vsaj tistih, ki jih sankcionira s pravom. **Do tu še vedno velja za pravno državo**, dvom pa se začne z nereprezivnimi intervencijami, kakršnekoli bi že bile: socialne, vzgojne, kulturne, politične, moralne in zoper katerekoli skupine naj bi šlo. Od tod seveda vprašanje, **koliko »kriminalne prevencije«**, ki je pretežno izvenpravno delovanje, **sodi še k »pravni državi«** ali »vladavini prava«. Ker pa prevencija ne poteka toliko na pravni podlagi, in ker z njo vendarle posegamo v človekove pravice in državljanske svoboščine, četudi z rabo posameznih strok in velikih količin znanja, ki pa ne predstavlja »pravne regulacije«, se potem seveda moramo zopet spraševati, **koliko prevencije si lahko privoščimo, da ne bi škodovali človekovi svobodi** in da s kriminalno prevencijo ne bi prehajali na »drugo plat zakona«, odvisno od tega, kako bi se vpletali v reševanje neke posamezne človeške vedenjske zadeve.

Toda, predvsem ima le država največ možnosti, da se na kriminal odziva intelektualno, organizacijsko in funkcionalno. Tudi zaradi tega nastajajo potrebe po nadzorovanju in obvladovanju, tako pojavov, dogodkov, kot ljudi in krajev na načine, ki si jih država sama določa, ob pogledih na nevarnosti, ki jih registrira. Zato se kaže določena nujnost državne dominacije nad stanjem na njenem območju in monopolizacija ukrepanja zoper nevarnosti ter še posebej: **odgovornost države za varnost**. Toda, vprašanje je, kako pri tem opravlja svojo vlogo, glede na to, da je »sistem kriminalne politike pohojen, imamo inflaci-

jo kazenskih predpisov, drastično znižanje razkritih primerov, prenasičenost kaznovalnih sodišč . . .«,⁷ okrepljeno nadzorovanje in več kontrolizmov.

Morfologija državne moči, tudi pri nas, kaže željo po upiranju deviacijam, kakor tudi po obvladovanju kriminogenih družbenih tokov. Le-ti pa so lastni vsakemu družbenemu sistemu, kakršenkoli bi že bil. Vedno je »gojišče« kriminala, ki ga država in družba ne moreta spreminjati. Zato je kriminal večer. Spremenljivi so lahko le: strategija zatiranja deviacij (state centered, community based, client focus itd.), kontrolne inštitucije, strah pred kriminalom, državni intervencionizem, kaznovalna praksa in kaznovalni sistemi in njihova racionalizacija ter optimalizacija, ocene stanja in prognoze ter tudi pravo sploh, ki uvaja ali nadzorstvene omejitve ali dopušča represijo, odvisno od prevladujočih politik in družbenih razmer oziroma soglasja o tem, kaj delati v danem trenutku. Država ima torej vedno ključ za vzdrževanje stanja varnosti, toda občutki do nje so odvisni od nas posameznikov, ki se nam z državo ni treba vedno strinjati.

7. Globalizacija varnosti

Z osamosvojitvijo Slovenije je zanjo - v varnostnem pogledu v vsakem primeru, ne glede na to, kako varnost dojemamo in na kakšno varnost mislimo, nastal popolnoma nov položaj. Še toliko bolj, kolikor gre za javno varnost, varnost države, nacionalno varnost, pa tudi gospodarsko, industrijsko in še kakšno. Kajti, tudi »varnosti« **so med seboj povezane**. In prenekatere sploh omogočajo druga drugo. In četudi je »varnost« v marsičem še tako subjektivna kategorija, je na marsikaterih področjih vendarle določena z različnimi varnostnimi parametri, med katerimi so gotovo tudi politični, ekonomski, narodnostni, kulturni itd.

Če pa gre za majhno državo, ki je še nova in v mednarodnih odnosih neustaljena, v tranziciji, brez prijateljev in zaščitnikov in še česa, pa je njena suverenost lahko ogrožena in njena varnost pomanjkljiva, ne nazadnje tudi zaradi kriminala, kot nevarnosti, ki napada in ovira vse sodobne družbe, ne glede na njihovo velikost, pomembnost in vloge, ki jih imajo v svoji bližini. Zato sodijo **kriminal, deviantnost in nemorala**, kjerkoli po svetu, **med največje neprijetnosti**, ne le za ekonomski razvoj, marveč tudi za civilizacijo, preživetje itd., tja do varnosti države kot celote in vsakega posameznika in njegovih skupin. Zato ne prihaja zaman do razmišljanja in

⁷ Gassin, v navedbi Szabo: Crime and Justice in the Year 2000, s. 279

ukrepanja, kako priti do neke skupne obrambne politike in varstva zaradi ohranjanja varnosti in vsega ostalega, kar iz nje izhaja. Kajti brez varnosti ni razvoja na kateremkoli področju.

Zato **današnja »varnost«** pred kriminalom in celo pred strahom, ki ga ustvarja, tako da je zaradi njega ponekod več škode od tiste, ki jo povzroči neposredno - **ni več lokalni ali regionalni problem, ampak dosti širši in globlji**. Če so se pred leti države (zlasti v Evropi) združevale na ideološki podlagi in tvorile v »hladni vojni« dva bloka, z dvema obrambnima in varnostnima konceptoma, prihaja danes do tega tudi na notranjevarnostnem področju, v smislu ne le evropeizacije, marveč celo globalizacije varnosti.

Pojavi organiziranih kriminalnih združb za trgovanje z mamili, orožjem, belim blagom, ukradenimi vozili, radioaktivnimi snovmi, človeškimi organi in pranje denarja ter vlaganje v zakonite dejavnosti, finančne goljufije, igre na srečo, oduševsko posojanje denarja in izsiljevanje, ugrabitve, terorizem in s tem v zvezi ustrezne regulacije kriminala, prijetanje in izročanje storilcev itd., tja do kaznovanja, terjajo ne le skladen nastop mednarodne skupnosti, temveč tudi večjo uspešnost, medsebojno razumevanje in sodelovanje, hiter pretok informacij⁸ itd., tja do enotnejšega uspešnejšega izobraževanja in organiziranja, morda celo za posamezno ukrepanje na prav določenem področju ali območju, s prav določenimi skupnimi enotami.

Sedanji boj z organiziranim kriminalom ni več le »zadeva« posamezne države, četudi je zanj na svojem območju v prvi vrsti odgovorna sama, ampak se začneja čedalje bolj biti z združenimi močmi vseh ogroženih, kjerkoli in na katerikoli celini. Dobičkanost dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo kriminalne združbe, njihova hierarhizirana organiziranost z discipliniranjem članstva, vdiranje in infiltriranje v politiko, korumpiranje oblasti in nadzorstva, jemanje avtoritete državi in zbujanje nezaupanja vanjo, nedosegljivost in neprijemljivost mafijskih vrhov, obvladovanje določenega dela gospodarstva, turizma, prometa in drugih panog, tudi z opranim denarjem, ki ga vlagajo v podjetništvo, delovanje in lobiranje v politiki zaradi pridobivanja različnih prednosti, podrejanje posameznih pomembnih dejavnikov za interese organiziranega, zlasti nadnacionalnega kriminala itd., nedvomno **silijo mednarodno skupnost v poenotenje akcij zoper nevarnost, ki ogroža vse**. Kajti, mednarodni organizirani kriminal nenehno išče svoja »tržišča« z inventivnostjo, ki

⁸ Svet za ekonomske in družbene zadeve pri Združenih narodih je v Neaplu v dneh od 21. do 23.11.1994 organiziral svetovno ministrsko konferenco o organiziranem nadnacionalnem kriminalu

ji države navadno slede z zamudo. Včasih traja tudi desetletje, da se zdramijo in med seboj povežejo. Kajti nacionalni ali državni interesi pogosto določajo in marsikdaj tudi ovirajo mednarodno sodelovanje zaradi najrazličnejših skrbi za nacionalno suverenost.

Globalizacija, ali za nas verjetno le »evropeizacija« varnosti, kakorkoli bi že bila organizirana, pa hkrati ne pomeni le razvijanja in povečanja odgovornosti in sposobnosti za boj s kriminalom, kar jima je seveda ključno. Po drugi strani se s strategijami, načrti, organiziranostjo, nadgradnjo, informiranostjo itd. ustvarja »prosojnost« **predvsem majnih nacionalnih držav**. Kolikor se »velikim« ni treba bati za svojo suverenost, ob kakršnikoli globalizaciji boja s kriminalnostjo, pa velja docela drugače za »majhne«, ki ostajajo zaradi svojih obrobni vlog vedno v podrejenem položaju, in odvisne od sosedov, ne le zaradi »uvoza« njihovega kriminala, marveč tudi zaradi vplivanja od zunaj, možne »infiltracije« v domače nadzorstvene mehanizme in še česa, kar velja varovati z ustreznimi samoobrambnimi ukrepi. Kajti, tudi v »dobrem« je lahko marsikaj slabega. Na to pa ta naša slovenska »suverenost« nikoli ne sme pozabiti.

Sklep

Varnost pred kriminalom in odpravljanje strahu pred njim postajata danes v svetu osrednji vprašanji, od katerih je odvisna tudi **kakovost človekovega življenja**. V človeški zgodovini ta okoliščina še nikoli ni bila tako poudarjena kot je zdaj, pred koncem drugega tisočletja. To pa gotovo ni spodbudno ob vstopu »sveta« v tretje tisočletje, v katerem bosta demokracija in tržno gospodarjenje še naprej ustvarjala ugodne razmere za razvoj kriminala. Kajti bogatenje na eni strani in na legalen način, vzbuja potrebo po »blagostanju« z nezakonitimi možnostmi in na nelegitimni način. Že zato se ni mogoče odreči spoznanju, da je organizirani kriminal »otrok kapitalizma« in informacijska podprtost katere koli človeške dejavnosti postaja čedalje bolj na voljo tudi kriminalnemu podzemlju. Njegova prednost pa je predvsem v tem, da je **neomejevan v svoji »svobodi«**, medtem ko so mehanizmi državnega nadzorstva vedno podrejeni ustreznim regulacijam, tako da ni mogoče razpravljati o »enakosti orožij« v tem boju. Morda bo mednarodna skupnost s svojimi presojami vendarle prišla tudi do kakšnih rešitev, ki bodo ugodnejše za **enakopravnejše spopadanje z grozečo nevarnostjo**.

Večina organiziranega, zlasti gospodarskoposlovnega in nekonvencionalnega, tudi nadnacionalnega kriminala je take narave, da ustvarja predvsem ter-

ciarno viktimizacijo in prinaša ugodnosti ljudem - posameznikom in njihovim skupinam. Zato ga največkrat ne čutijo kot zlo ali nevarnost in grožnja, kot je to pri tradicionalni ali konvencionalni kriminaliteti, ki je pretežno naperjena zoper posameznika v premoženjskem, telesnem ali spolnem pomenu. In prav v tem je vsa nesreča dojemanja »varnosti« pred kriminalom, ker najnevarnejše večinoma sploh ni vidno in občutno, kljub občasni publiciteti v sredstvih javnih občil, medtem ko je nasilniška, poulična, individualizirana, predvsem premoženjska kriminaliteta zelo vidna in tudi dosegljiva. Od tod seveda izhaja potreba po samoorganiziranju, odvisno od lokalizacije konvencionalne kriminalitete, hkrati ko

je organizirani kriminal pretežno prikrit in nedosegljiv in kot neviden pojav ne zaskrbljuje ljudi, marsikdaj pa tudi ne mehanizmov države in njene kriminalne politike. Ravno iz tega izhajajo različne potrebe po »varnosti«, motivirane s strahom za prihodnost.

Mednarodno združevanje za ukrepanje zoper kriminal, zlasti v zadnjih letih in vključno z nedavno konferenco v Neaplju, potrjuje skrb za učinkovitejše obravnavanje nevarnosti, ki jo predstavljata tudi za obstoj in delovanje katerekoli države. Toda vse kaže, da se pravi boj z njim šele pričinja.

Rokopis končan 22. novembra 1994.

LITERATURA

1. Debelak, Slavko: Vloga institucionalnih mehanizmov pri zagotavljanju varnosti družbe - države. *Strokovni bilten* 9 (1990) 1, s. 34-40.
2. Findlay, Mark/Zvekić, Uglješa: *Alternative Policing Styles*, UNICRI, Kluwer, Boston 1993, 288 s.
3. Fogel, David: *Policing in Control and Eastern Europe*. Helsinki, Heuni 1994, 189 s.
4. Holdaway, Simon: Cooperation and the management of policing in Europe. *European Journal on Criminal Policy and Research* 1-4 (1993) s. 52-70.
5. Jeglič, Peter: Varnost kot sistemska funkcija . . . , *Strokovni bilten*, posebna izdaja (1989), s. 8-19.
6. Lommel, Célestin: L'Europe de 1993 et la criminalité sans frontières? *Revue internationale de criminologie et de police technique* 45 (1992) 3, s. 317-327.
7. Normandeau, André: Une perspective nouvelle sur la formation des policiers pour l'an 2000, *Revue internationale de criminologie et de police technique* 46 (1993), 3, s. 492-499.
8. Rebscher, Erich: Polizeisysteme in Europa. *Kriminalistik* 47 (1993) 4, s. 215-218.
9. Schenk, Dieter: Bekämpfung der Kriminalität von morgen. *Der Kriminalist* 24 (1992) 7-8, s. 302-305.
10. Stumper, A.: Die Polizei auf dem Weg in das Jahr 2000. *Kriminalistik* 33 (1979) 6, s. 254-258.
11. Szabo, Denis: Crime and justice in the year 2000. *Revue internationale de criminologie et de police technique* 44 (1991) 3, s. 279-298.
12. Szabo, Denis: La police et la public: Images et réalités, *Revue internationale de criminologie et de police technique* 32 (1979), 1, s. 21-3; 2, s. 143-163.
13. Tavčar, Nuša: Cilj - moderno in racionalno organizirana policija. *Varnost* 40 (1992) 23-24, s. 1-4.
14. Varnostna vprašanja na poti v Evropsko skupnost. *Varnost* 40 (1992) 20, s. 1-4.
15. Wells, Ch. B. et al: Strategic planing: management style of the future. *The Police Chief* 61 (1994) 1, s. 48-49.

Crime and Security

Janez Pečar, L.L.D. Professor of Criminology, Rozmanova 2, 61000 Ljubljana, Slovenia

Security is a »state« in certain areas of human life which is exposed to strong emotional influences, also due to the threat of crime and other deviancy. Socio-economic, social and other circumstances in Slovenia, connected with confusions in values, norms, and the redistribution of power and wealth affect security in terms of widening and deepening state control. Yet, within state organized control there is not necessarily cooperation between individual mechanisms, nor adequate criminal policy in spite of the revision of criminal law, a reformed judiciary and some new crime control mechanisms. State response to crime is not sensitive enough for repression of deviancy by the participation of the public, although there is the possibility of citizens' self-organization. Instead, the state rather resorts to normativism which can lead to centralism and

etatism. Everything suggests that Slovene state intends at present to monopolize security issues and assume the entire responsibility. Although it tolerates non-state organized security and the operation of various forms of self-protection, it has not done anything important so far to react to the social reality by various approaches that depend above all on people, corresponding to a notion of security as one of the qualities of life, and adjusted to the given circumstances. Since external and internal security in Slovenia will become the key issues of its further development, they are worth due consideration. It is also necessary for the state to foresee potential dangers and to react to them by appropriate non-state and particularly self-organized response.

Key words: crime, control, security, state, the public
UDC 351.74(497.12)